HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זו היא דחייבין על זדונה מכות אבל אוכל ולא אכל לא לקי מכדי האי סתמא והאי סתמא מאי חזי דעביד כי האי סתמא לעביד כי האי סתמא ולטעמיך רבי גופיה היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי אלא מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וסתמה והדר סבר אין לוקין עליו וסתמה [א] ומשנה לא זזה ממקומה במאי אוקימתא כר' ישמעאל ולמלקות מראות נגעים מאי מלקות איכא בקוצץ בהרתו וכרבי אבין א"ר אילעא [ב] דא"ר אבין א"ר אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה יציאות שבת מאי מלקות איכא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא [ג][א] וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו משום הכי קא מוקמינא כר' ישמעאל [ד] דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו הא לאו הכי קיימא כר"ע קשיא ידיעות לאו אמרת רבי ישמעאל היא ולמלקות ר"ע נמי ולמלקות אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה הא לא קשיא תני ידיעות דהתראות אי הכי שתים שהן ארבע תרתי הוא דהויין ותו את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים העלמה למלקות מאי עבידתיה ותו הרי זה בעולה ויורד אלא אמר רב יוסף [ה] רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בידיעות נסיב לה כרבי ישמעאל בשבועות נסיב לה כר"ע אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר לי לא תימא רבי נסיב לה אליבא דתנאי וליה לא ס"ל אלא רבי טעמיה דנפשיה מפרש [ו] דתניא מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים ת"ל [1] ונעלם ונעלם שני פעמים דברי ר"ע רבי אומר אינו צריך [ב] הרי הוא אומר

ונעלם

אינו חייב אלא אחת. דמאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה נאסרת עליו וכי הדר אישתבע ה"ל נשבע לקיים את המצוה ותנן לקמן (דף כז.) נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משבועת קרבן: **זו היא.** להכא דלקי עלה דהויא לה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי: **אלא מעיקרא סבר לה כו'.** הלכך רבי יוחנן ס"ל כסתמא בתרא דהדר ביה רבי מקמייתא: **ומשנה לא זזה ממקומה.** ומשנה ראשונה אע"פ שחזר בו מסתימתה מאחר שפשטה ברוב התלמידים לא היה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפיהם ולבטלה מבית המדרש והניחו את שתיהן והמשכיל יבין שאחרונה עיקר שחזר בו מן הראשונה: **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** לאו האמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות אלא שאם יעבור עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות אין דינו ללקות שלא לעונש מלקות כתבו מתחלה. ומשנינן להכי אוקימנא כרבי ישמעאל דאמר במסכת מכות לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אם התרו בו מלקות ולא מיתה מלקין אותו דתניא [ז] אחת חייבי כריתות ואחת חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות מ' דברי רבי ישמעאל: **הא לאו הכי מתוקמא כר"ע.** בתמיה. והא קשיא ידיעות הטומאה כדאמר לעיל (דף ג.) דלר"ע (א) אינו חייב על העלם קדש ומקדש: **ומשני לאו אמרת ר' ישמעאל היא.** דהוי קשיא לן שבועות גבי קרבן ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן לר"ע נמי אי לאו משום קושיא דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דשמעינן ליה לר"ע במס' מכות [יג:] דאין לוקין עליו אי הוה קשיא לן ידיעות לקרבן הוה מוקמינן לה למלקות כולה מתניתין ור"ע והוה ניחא לן לאוקמה אליבא דר"ע משום דכולהו סתימתאי אליבי' דאמרי' (סנהדרין דף פו.) סתם מתני' ר"מ סתם ספרא ר' יהודה סתם תוספתא ר' נחמיה וכולהו אליבא דר"ע ממנו קבלו: **אי הכי.** דמתני' למלקות: **ידיעות.** דמשמע ונעלמו היכי [ח] תנן הא התראות נינהו ואין כאן העלם: **הא לא קשיא.** כלומר אם אין לך קושיא אחרת זו יש לתרץ כך: **תרתי הוא דהויין.** דאין מלקות אלא א"כ הזכירו את הטומאה והקודש או את הטומאה והמקדש ותרתי הוא דאיכא מלקות לקודש ומלקות למקדש דבשלמא לקרבן איכא ארבע העלם טומאה ואכל קודש וזכור הוא לו העלם טומאה ובא למקדש וזכור הוא לו העלם קודש ואכלו העלם מקדש ונכנס לו וזכור הוא את הטומאה: **ותו ה"ז בעולה ויורד.** והא במזיד אוקימתה: **אלא אמר רב יוסף.** לעולם לקרבן ודקשיא לך לא רבי ישמעאל ולא ר"ע היא ר' סתמה ואליבא דתנאי. וה"ג בשבועות נסיב לה כר"ע בידיעות נסיב לה כר' ישמעאל. ולא מסתם סתמינהו אלא ה"ק שבועות לר"ע שתים שהן ד' ידיעות לר' ישמעאל שתים שהן ד': **אמריתא לשמעתא כו'.** אני פירשתי שמועה זו של רב יוסף לפני רב כהנא ואמר דהאי נסיב לה אליבא דתנאי דקאמר רב יוסף לא תימא נסיב ולא ס"ל ולא סתמינהו אלא ודאי מסתם סתמינהו רבי והכי קסבר לה בשבועות כר"ע ובידיעות כר' ישמעאל וטעמא דנפשיה קאמר: **ונעלם ונעלם שני פעמים.** תרי ונעלם כתיבי גבי טומאת קרבן

עולה

אבל אוכל ולא אכל לא לקי. דלמעט אכלתי ולא אכלתי לא אתי כדאמר בפ"ג (לקמן דף כא: ושם) דקאי בלהבא וממעט להבא ולא אזרוק וזרק חייב לכ"ע וליכא למימר נמי דאתי למעוטי נשבע לבטל המצוה דהא קתני לה התם (דף כז.) ברישא דהך מתני' וא"ת היכי דייק מהכא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלמא טעמא משום דהוי התראת ספק וי"ל דמשמע ליה דפטר אפילו נשבע על הככר וזרקו לים והתרו בו בשעת זריקה ומיהו הא נמי חשיב התראת ספק למ"ד ביטלו ולא בטלו ° דחשיב התראת ספק אפילו שיבר כנפיה בפ' בתרא דמכות (דף טו: ושם) א"נ אינו חושש רק למצוא תנא דפליג אמתני' וא"ת ומנלן דפליג דלמא מתני' דהכא איירי בזורק ככר לים דהוי התראת ודאי (ב) ולעולם תרוייהו סבירא להו דלוקין על לאו שאין בו מעשה ומתני' דפ"ג (לקמן דף כז:) איירי בהתראת ספק וי"ל דמתני' משמע ליה דאיירי כמתני' דלקמן (שם) וכן מייתי לעיל שפיר ממתני' דמותיר בטהור אע"ג דאיכא למימר דפטר משום דיש בהן התראת ספק דמ"מ אייתי ראיה דפליג תנא אמתני' דבהאי טעמא דפטר מותיר בטהור יש לפטור הך דמתניתין: **והדר** סבר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. וא"ת דבריש אלו טריפות (חולין דף מג.) פריך לר' יוחנן דאמר הלכה כדברי האומר בכזית והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום ומאי פריך והא סתמא בתרא עדיף וי"ל דאלו טריפות ואלו כשירות חדא מילתא היא ולא שייך למימר בהו קמייתא ובתרייתא והר"ר יעקב דאורלינ"ש תירץ דה"פ והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ע"כ סתמא דאלו כשירות לאו סתמא מעלייתא היא דאי סתם גמור הוא אמאי הוצרך לפסוק כוותיה והא"ר יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה [ט]: **מראות** נגעים מאי מלקות איכא. ואין לומר כגון אם התרו בו שלא ליכנס למקדש ונכנס או שלא לאכול בשר קודש ואכל דא"כ היינו ידיעות הטומאה ואם התרו בו שלא ליכנס במחנה לויה ונכנס לפנים ממחיצתו הא אמר בפרק אלו דברים (פסחים דף סז. וע"ש בתד"ה הכתוב) דלא לקי שהכתוב נתקו לעשה דכתיב בדד ישב אבל אי איירי לענין קרבן ניחא דיש קרבן לאחר שנטהר מנגעו: **בקוצץ** בהרתו. משמע הכא דאין לוקין אלא על קצילת ד' מראות נגעים וקשה דבפ' ר"א דמילה (שבת דף קלג: ושם) משמע דלקי אף על קצילת נגעים טהורים דאין לרעת דוחה את העבודה ופריך [י] ונקלץ בהרתו דאתי עשה דעבודה ודחי לאו דקוצץ בהרתו ומשני מחוסר טבילה התינח נגעים טמאים נגעים טהורין מאי איכא למימר משמע דלקי אקצילת נגעים טהורים ואומר ריצב"א דהתם נמי לא איירי אלא בד' מראות וטהורים דקאמר כגון דעמד בעיניו בזה ובזה או כהה וקרי ליה טהורה לפי שאין מוחלט ואין מחוסר טבילה שכבר טבל: **הא** לאו הכי מתוקמא כר"ע קשה ידיעות. תימה דהא ודאי אי הוה סבר ר"ע לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו הוה אתיא מתני' שפיר כר"ע ולא הוה קשיא ליה ידיעות כיון דלמלקות איירי מתני' דאיצטריך למימר דסבר תנא דמתניתין לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו וי"ל דקשיא ליה ידיעות כי מוקמינן מתני' כר"ע אע"ג דמתניתין איירי למלקות כדמסיק בתר הכי אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה אבל כרבי ישמעאל ולמלקות אתי שפיר הא דקתני ידיעות דמתני' איירי בין לקרבן בין למלקות והשתא אתי שפיר דיש ליישב אי הכי דפריך אמאי מוקי כרבי עקיבא ולמלקות דכרבי ישמעאל ולמלקות א"ש כדפרישית: **רבי** עקיבא נמי ולמלקות. וא"ת א"כ סבר ר"ע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כדאמר הגמ' לעיל אליבא דר' ישמעאל והיכי מצי סבר דלוקין עליו והא למ"ד לוקין עליו משום דגמר ממוציא ש"ר ועדים זוממין כדאמר בפ"ק דמכות (דף ב:) ור"ע דאומר עדים זוממין קנסא הוא לא מצי גמר דאיכא למימר שכן קנס וי"ל דדלמא סבר כרב דימי דאמר בפ"ג (לקמן דף כ:) אכלתי ולא אכלתי שבועת שוא היא ולקי עליו מלא ינקה ולמאי דפרישית לעיל דדוקא גבי שבועה קאמר לעיל דלקי עליו אתי שפיר:

ונעלם

מסורת הש"ס

א) [יבמות ל. וש"נ], ב) לקמן לו. מכות יג: סוטה ה. זבחים קו. מנחות [לו:] לט: עירובין לו. ע"ז נא:, ג) [שבת קנד. עירובין יז: ב"ק עד: סנהדרין פו: מכות יג:], ד) מכות יג:, ה) [ר"ה ז: וש"נ], ו) רש"ל דאשכחן דאית ליה טעמא דנפשיה דתניא, ז) [מכות יג.], ח) [הכי. רש"ל], ט) [וע' תוספות חולין מג. ד"ה והא], י) ויקלן. יעב"ץ,

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם: אוֹ כִי יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם לְכֹל טֻמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם:

ויקרא ה ב, ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא לאו הכי וכו' דלר"ע (אינו חייב בהעלם קדש ומקדש) תא"מ ונ"ב ס"א **אינו חייב אלא בהעלם טומאת קדש ומקדש:** (ב) תום' ד"ה אבל וכו' דהוי התראת ודאי ומתני' **דפ"ג איירי בהתראת ספק** ולעולם תרוייהו סבירא להו וכו' שאין בו מעשה וי"ל כנ"ל:

מוסף רש"י

אינו חייב אלא אחת. דאין שבועה חלה על שבועה (לקמן כא. כז:) דכיון דנשבע שבועה ראשונה, הוה לה שבועה שניה לקיים את המצוה, ותנן במתניתין דפטור (לקמן כא.). **זו היא שבועת ביטוי.** דקאמר קרא לבטא בשפתים להרע או להטיב וגו' וזו היא שבועת ביטוי שמוציא בשפתיו שלא יאכל אותו ככר, אבל לא גזיל מידי לחבריה, אבל שבועת העדות ושבועת הפקדון מביא על הזדון כשגגה אשם (תמורה ג:). **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** לאזהרת דבר שחייבין עליו מיתת ב"ד (מכות יג:) שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד (ערובין יז: ב"ק עד:). **אין לוקין עליו.** כשהתרו בו מלקות בלא מיתה, לפי שלא ניתן לאו זה לאזהרת עונש מלקות כשאר לאוין, שהרי הוצרך להזהירו שאם לא כן לא היה יכול לחייבו מיתה (מכות יג:). **דמיתת ב"ד** הוא ענשו של לאו (ב"ק עד:) אפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות, דהשתא לא מיקטיל, אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות (ערובין שם וכעי"ז סנהדרין פו:). **רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי.** הוא אמרה למתני' ונסיב מילתיה חדא כחד תנא וחדא כחד תנא (ר"ה ז:) מתני' רבי סתמה לפי דעתו ונסיב מילתיה כי הני תרי תנאי, בחדא כמר שראה דבריו של זה בזו ושל זה בזו (חולין פד.).

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ג:
יז ב מיי' פי"א מהל' שגגות הלכה א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' דחשיב התראת ספק אפי' שיבר כנפי'. לא זכיתי להבין דהתם שעת עבירה הלקיחה ובשעה שיבר כנפים אינו העבירה אלא דמבטל בזה תיקון העשה ומתחייב המלקות למפרע בשעה שלקח. בזה לא שייך ההתראה על שעת שיבור כנפים דעתה אינו עושה העבירה. וכשלקח היה התראת ספק שמא לא ישבר כנפים. אבל הכא דהעבירה אינו על שעת שבועה אלא על שעה שעובר על השבועה דקם בלאו דלא יחל וכיון דלאו דנין לחייבו בהטלתו ליס לדונו בלאו שיש בו מעשה דעתה הוא יעשה עבירה דבהטלתו ליס עובר על שבועתו שאינו אוכלו. א"כ ההתראה הוא עתה כשמטילו ליס ולא הוי התראת ספק ולע"ג:

רבינו חננאל

שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. אינו חייב אלא אחת. וזו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. ודייקי' מינה מדקתני וזו היא זהו דלקי. דעבד מעשה דאכל אבל אוכל ולא אכל לא לקי. ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא. ותו רבי היכי סתים הכא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו והכא סתים לן לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופשטינן מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וסתם הכי. והדר סבר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וסתם הכי. ונדחת הראשונה דהלכתא כבתראה. ומשנה לא זזה ממקומה. ור' יוחנן דאמר כסתמא בתראה. ומקשינן במאי אוקימתה למתני' דהכא דקתני שתים שהן ארבע למלקות ולא לקרבן. מראות נגעים מאי למלקות איכא. ופרקינן כגון דאיכא אחד מאלו ארבע' מראות נגעים בראשי אבריו וקצצן שלוקה. כר' אבין דאמר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה. יציאות השבת לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו. ופרקינן להכי אוקימנא כר' ישמעאל דתניא אחד חייבי [כריתות ואחד חייבי] מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות ארבעים דברי ר' ישמעאל. אבל לר' עקיבא ולמלקות לא מיתוקמא. דהעלמה במלקות ליכא. דהא ליכא מלקות אלא בידיעה והתראה. ותוב הא לקרבן היא דהא קתני בעולה ויורד. אלא אמר רב יוסף רבי היא. ובשבועות סבר לה כר' עקיבא דמחייב אפילו לשעבר. ובידיעות הטומאה סבר לה כר' ישמעאל דמחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.